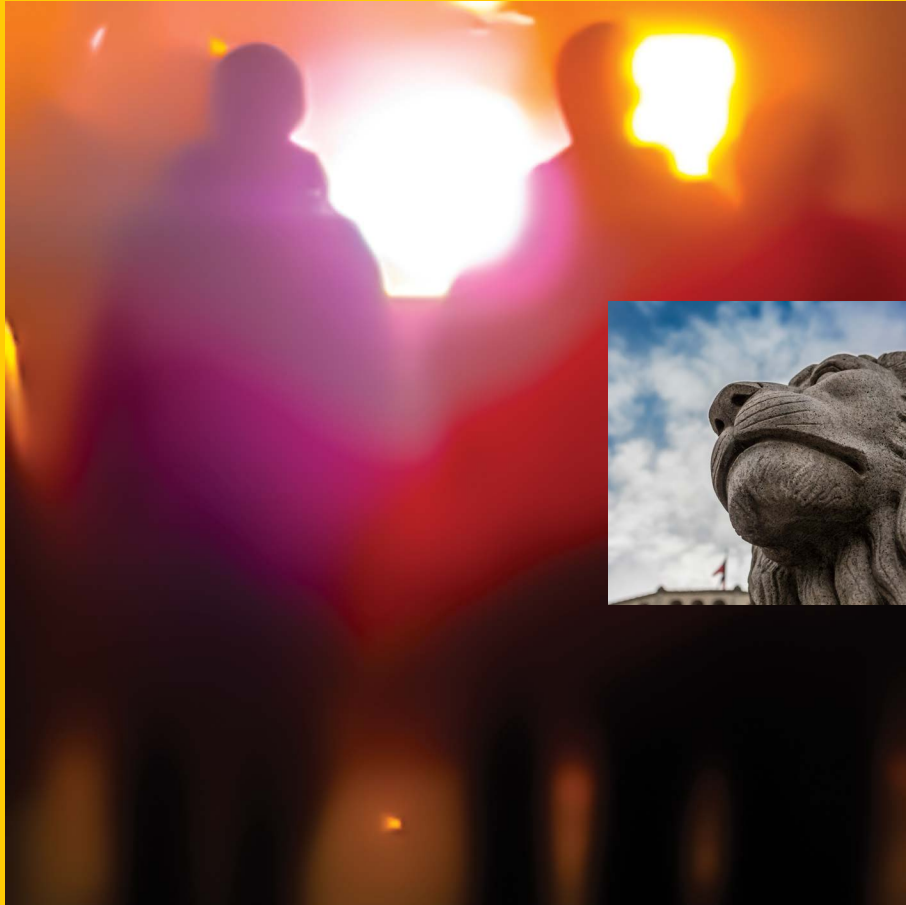

ÅPEN TRUSSELVURDERING 2015

P S T

POLITIETS
SIKKERHETS-
TJENESTE

POLITIETS SIKKERHETSTJENESTE

Politiets sikkerhetstjenestes (PST) årlige trusselvurdering er en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs hovedansvarsområder. Vurderingen retter fokus mot forhold som kan påvirke norsk sikkerhet og skade nasjonale interesser i 2015.

Vurderingens tidshorisont er derfor ett år frem i tid. I løpet av et år kan imidlertid uforutsette hendelser endre vurderingsgrunnlaget, og slike hendelser kan få stor betydning for trusselsituasjonen.

Innledning

Trusselsituasjonen i Norge er preget av både kontinuitet og endringer. Selv om vi ikke har vært vitne til dramatiske hendelser i Norge det siste året, er utviklingen gjennomgående negativ. Dette gjelder både utviklingen i trusselsituasjonen knyttet til ulike former for ekstremisme og til aktiviteten fra andre staters etterretningstjenester.

Det er vanskelig å angi omfanget av ekstremisme i samfunnet, og feilkildene er mange. Usikkerheten knyttet til faktisk intensjon hos alle de personene som ytrer seg, er stor. Ekstremisme refererer til en vilje til å bruke vold. I dette ligger en indre overbevisning, som er mer eller mindre skjult for andre. Det er ikke slik at alle ekstremister ytrer seg, eller at alle som ytrer seg, er ekstremister. Vi vet også at enkeltpersoner på vei inn i et ekstremt miljø kan snu, og at radikaliseringsprosessen kan stoppes.

Flere terrorgrupper oppfordrer sine sympatisører til å utføre voldsaksjoner, gjerne ved bruk av enkle midler. Hvilken effekt propaganda og oppfordringer om vold kan ha på sårbare personer, er vanskelig å vurdere generelt. Voldsaksjoner utført av enkeltpersoner eller små grupper kan skje spontant eller med minimale for-

beredelser. I slike situasjoner kan det ikke påregnes noen varslings tid, og tradisjonelle beredskapstiltak vil ha liten eller ingen effekt.

Heller ikke omfattende og alvorlige sikkerhetspolitiske endringer lar seg nødvendigvis varsle om. Ingen klarte å forutse Russlands okkupasjon av Krim og de påfølgende sikkerhetspolitiske konsekvensene. ISILs raske militære framgang i Irak ble heller ikke forutsett eller advart om.

Begge de nevnte eksemplene har innvirkning på trusselbildet, og viser at hendelser i utlandet kan ha både direkte og indirekte konsekvenser for utviklingen her hjemme og for norske interesser i utlandet. De viser også at uforutsigbarheten i trusselbildet er stor, nasjonalt og internasjonalt, og at vi må være forberedt på at det uventede kan skje.

PSTs hovedoppgave er å forebygge og etterforske trusler. Det vi alle kan gjøre noe med, er å forsøke å hindre at unge mennesker blir forledet til å tro at vold er nødvendig for å løse samfunnsproblemer.

Den årlige trusselvurderingen er en vurdering av forventet utvikling innen-

for PSTs ansvarsområder det kommende året. Målgruppen for trusselvurderingen er norsk offentlighet som ønsker åpen informasjon om forventede utviklingstrekk i trusselbildet. Vurderingen er også ment for virksomheter som har behov for en oppdatert trusselvurdering som en del av sin langsiktige risikohåndtering. Nyttverdien avhenger derfor av brukerens kunnskap om risikohåndtering og evne til å redusere egen sårbarhet. I arbeidet med vurderingen har PST samarbeidet med flere andre myndighetsorganer, hvorav Etterretningstjenesten og Nasjonal sikkerhetsmyndighet er de viktigste. Innholdet i vurderingen er derfor koordinert innenfor de temaene der tjenestene har tilgrensende ansvarsområder.

Oppsummering

- Den negative utviklingen av trusselsituasjonen i Norge forventes å fortsette i 2015. Det finnes aktive ekstreme islamistiske miljøer i Norge som tiltrekker seg nye tilhengere og rekrutterer fremmedkrigere. For flere av disse er Norge en fiende. Norsk militær deltakelse mot ISIL og al-Qaida (AQ) vil bidra til å forsterke dette fiendebildet.
- Norske fremmedkrigere som inngår i terrorgrupper i utlandet, kan utvikle voldsintensjon og -kapasitet. Hjemvendte personer vil derfor kunne ha en lavere terskel for voldsbruk i Norge. Norske fremmedkrigere som forblir i utlandet er forbilder for sympatisører i Norge og kan være pådrivere for radikalisering og rekruttering.
- Personer både i og utenfor de kjente ekstreme islamistiske miljøene sympatiserer med ISIL og AQ, også mange uten fremmedkrigs-erfaring. ISILs og AQs oppfordringer om hevnaksjoner, samt terrorhendelser i vestlige land, vil kunne påvirke enkeltpersoner til å gjennomføre voldsaksjoner i Norge.
- De organiserte høyre- og venstreekstreme miljøene i Norge vil i liten grad utgjøre noen trussel mot vårt samfunn i 2015. En potensiell terrortrussel knytter seg først og fremst til enkeltpersoner som er i stand til å handle på egen hånd eller i små grupper.
- Det forventes økt aktivitet i enkelte lokale høyreekstreme miljøer. Dette skyldes i hovedsak påvirkning fra høyreekstremister i utlandet. Forebyggende tiltak fra politiet og andre lokale aktører er viktig for å forhindre fremvekst av større organiserte miljøer.
- De høyreekstreme, de venstreekstreme og de ekstreme islamistiske miljøene representerer polariserte ytterpunkter i dagens norske samfunn. En provoserende volds- eller terrorhandling fra et av miljøene kan på kort tid føre til protester og hevnaksjoner.
- Myndighetspersoner i Norge kan i all hovedsak utføre sine oppgaver uten at enkeltpersoner når frem med trusler eller andre ulovlige påvirkningsforsøk. Representanter for de øverste maktorganene vil likevel være mer utsatt for trusler og uønskede hendelser, fordi de utgjør symbolmål.
- De to statene som Norge ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med, og som samtidig har den desidert største etterretningskapasiteten, er Russland og Kina. Av disse vurderer vi russisk etterretning til å ha det største skadepotensialet for norske interesser. Den alvorligste etterretningsvirksomheten vil i 2015 rettes mot Norges evne til å beskytte landet og politiske beslutningsprosesser.

- Iran forventes å fortsette som hovedaktør bak ulovlig anskaffelsesvirksomhet rettet mot norske virksomheter. Det registres også en økende etterspørsel etter varer og produkter som ikke er underlagt eksportkontroll. I tillegg forventes ulovlig kunnskapsoverføring å fortsette.

Sentrale begreper

- Radikalisering: begrepet radikalisering brukes om en prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål.
- Ekstremisme: begrepet ekstremisme brukes om aktører som aksepterer bruk av vold for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske målsettinger. Personer med ekstremistiske holdninger tar ikke nødvendigvis i bruk voldelige virkemidler selv. De som inngår i ekstremistiske grupper, nettverk og miljøer, er heller ikke nødvendigvis ekstremister. Mange er tiltrukket av muligheten for tilhørighet og identitet. Noen er i en radikaliseringsprosess, mens andre er ferdig radikalisert.
- Ekstremistisk gruppe: begrepet ekstremistisk gruppe brukes om grupper der personene som inngår, deler ideologiske oppfatninger og målsettinger. Ekstreme grupper har en viss grad av organisering og felles aktivitet.
- Ekstremistisk nettverk: begrepet nettverk brukes om personer som deler ideologiske oppfatninger og har en viss grad av kontakt. Samtidig er aktivitetene deres lite organisert.
- Ekstremistisk miljø: begrepet miljø brukes i omtalen av personer, grupper og nettverk som deler ideologisk oppfatning, uten at aktiviteten deres er koordinert eller organisert. De som inngår i et miljø har ikke nødvendigvis kjennskap til hverandre.

Politisk motivert vold: ekstrem islamisme

PST vurderte terrortrusselen fra ekstrem islamisme mot Norge og norske interesser som skjerpet ved inngangen til 2014. De faktorene som underbygget den vurderingen, er fortsatt gjeldende. I løpet av 2014 ble den negative utviklingen av trusselsituasjonen tydeligere. Den negative utviklingen forventes å fortsette i 2015.

Det er flere forhold som underbygger dette. For det første evner ekstreme islamistiske miljøer i Norge fortsatt å radikalisere og tiltrekke seg nye tilhengere. Terrorgruppen Den islamske stat i Irak og Levanten (ISIL)¹ fungerer som et samlende symbol for flere personer i disse miljøene. I tillegg anser slike personer Norge og norske interesser som sentralt i fiendebildet. Norsk militær deltakelse i den USA-ledede koalisjonen mot ISIL og al-Qaida (AQ) vil bidra til ytterligere å stadfeste Norge som fiende for mange av disse personene.

For det andre inngår norske fremmedkrigere i terrorgrupper i utlandet. Gjennom trening, kamperfaring og ideologisk indoktrinering kan fremmedkrigerne utvikle intensjon om og kapasitet til å gjennomføre volds- og terrorhandlinger. Hjemvendte fremmedkrigere vil derfor kunne ha en lavere terskel for å planlegge eller gjennomføre terrorhandlinger i Norge. De kan også lære

opp og motivere andre. Norske fremmedkrigere som forblir i utlandet, vil være viktige symboler og forbilder for personer i Norge. Enkelte vil også være sentrale pådrivere for å radikalisere personer og rekruttere nye fremmedkrigere.

For det tredje sympatiserer mange personer både i og utenfor de kjente ekstreme islamistiske miljøene med grupper som ISIL og AQ. Blant disse er det også personer uten fremmedkrigs-erfaring. Slike personer er mål for ISILs og AQs propaganda. Både ISIL og AQ oppfordret høsten 2014 sine tilhengere til å gjennomføre hevnaksjoner mot alle som støtter den USA-ledede koalisjonens operasjoner i Syria og Irak. Slike og lignende uttalelser vil kunne påvirke enkeltpersoner til å gjennomføre terroraksjoner også i Norge. Terrorhendelser i vestlige land, iverksatt av ISIL/AQ-sympatisører, vil også kunne påvirke personer i Norge til å utføre voldsaksjoner her i landet.

Status

Den største og viktigste gruppen av islamistiske trusselaktører i Norge består av personer som er inspirert av ISIL og delvis også AQ. Det siste året har ISIL som symbol og forbilde økt sin oppslutning blant norske personer som tiltrekkes av eller aktivt støtter ekstrem islamistisk ideologi.

Flere norske islamister støtter etableringen av ISILs selverklærte kalifat² i Irak og Syria. Disse anser også den proklamerte kalifen, Abu Bakr al-Baghdadi, som sin legitime leder. Etableringen av det selverklærte kalifatet er et viktig og samlende symbol for mange som tiltrekkes av eller aktivt støtter ekstrem islamisme i Norge. I tillegg bruker ISIL språk, symboler og audiovisuelle virkemidler i sin propaganda som spesielt appellerer til ungdom. Sosiale medier er en sentral kommunikasjonskanal som gjør ISIL i stand til å nå ut til unge mennesker globalt.

Det finnes flere ekstreme islamistiske miljøer i Norge der personene støtter ISIL/AQ. Majoriteten er født eller oppvokst her i landet. Disse er hovedsakelig unge menn, men det finnes også eksempler på at kvinner engasjerer seg. Kvinnene er særlige aktive med propagandaformidling på Internett. Aktivitetene omfatter radikaliseringsvirksomhet og rekruttering til miljøene. Enkelte er også engasjert i ulike former for pengeinnsamling til støtte for norske fremmedkrigere. I tillegg foregår finansiering av andre internasjonale terror- og opprørsgrupper. Fortsatt er miljøet i Oslo og Østlandsområdet det mest sentrale. Det er også enkeltpersoner som befinner seg i randsonen av miljøer eller som står helt utenfor. Noen av disse har trolig gått gjennom en

radikaliseringsprosess på egen hånd.

Mange personer som inngår i ekstreme islamistiske miljøer i Norge, har reist som fremmedkrigere³ til utlandet. De norske fremmedkrigerne som PST kjenner til, har i hovedsak sluttet seg til ISIL i Irak og Syria. Disse har reist fra hele landet, men flertallet kommer fra Østlandsområdet. Noen få kvinner har reist til regionen, men majoriteten er unge menn uten familietilknytning til Syria eller Irak. Mange av dem er tidligere straffedømte. I tillegg har de fleste lav utdanning og svak tilknytning til arbeidslivet. Per medio desember 2014 utgjør det totale antall norske fremmedkrigere, som enten har vært eller fortsatt befinner seg i Syria eller Irak, over 70 personer.⁴ PST er videre kjent med at omtrent 20 personer har returnert fra regionen til Norge. I tillegg er i overkant av 10 personer blitt drept.⁵

Det har i flere år vært personer i Norge som sympatiserer med og støtter terror- og opprørsgrupper som har et avgrenset nasjonalt eller regionalt engasjement. Pengeinnsamlinger til konflikter i egne hjemland utgjør fortsatt hovedaktiviteten i disse mer etnisk homogene miljøene. De er generelt lite opptatt av Norge og norske forhold. Enkelte av disse personene har volds-kapasitet og kan utgjøre en terrortrussel, men

1. ISIL er også kjent under navnet IS (Den islamske stat). Gruppen skiftet navn da den erklærte opprettelsen av et islamsk kalifat i Irak og Syria 29. juni 2014.

2. Et kalifat refererer til et styresett der staten er ledet av en kalif. Kalif er betegnelsen på profeten Muhammads legitime etterfølger som muslimenes leder.

3. En fremmedkriger defineres som en person som kjemper en annens krig som tredjepart.

4. Sannsynligvis er det mørketall, slik at det reelle antall fremmedkrigere er høyere.

5. Det er sannsynligvis mørketall, både når det gjelder antall returnerte og antall drepte fremmedkrigere.

først og fremst utenfor Norge.

Fortsatt negativ utvikling av trusselsituasjonen i 2015

Terrortrusselen mot Norge og norske interesser fra ekstreme islamister vil være i negativ utvikling også i 2015. Norge er en sentral del av fiendebildet til aktive ekstreme islamistiske miljøer i Norge. Miljøene påvirker unge mennesker og har vist stor evne til å tiltrekke seg og radikalisere nye sympatisører. Noen av disse har også blitt fremmedkrigere. Dette er en utvikling som forventes å fortsette også i år.

Det at ISIL har opprettet et selverklært kalifat og proklamert en kalif som leder, styrker gruppens status som samlende symbol for mange som tiltrekkes av eller aktivt støtter ekstrem islamisme i Norge. Denne symbolverdien vil kunne forsterke miljøenes evne til å radikalisere og rekruttere nye personer. Personer som er søkende etter eller sårbare for slik påvirkning, vil i første rekke tiltrekkes etablerte miljøer. Enkelte kan også bli radikalisert utenfor disse miljøene og vil være særskilt utfordrende å fange opp. Det geografiske tyngdepunktet for ekstrem islamisme i Norge forventes fortsatt å være Oslo og Østlandsområdet.

Norske fremmedkrigere i Syria og Irak er også en faktor som bidrar til at trusselsituasjonen vil være i negativ utvikling også i år. På få år har vi sett en utvikling der norske borgere deltar aktivt på internasjonale krigs- og terrorarenaer som

fremmedkrigere. Andelen norske fremmedkrigere er blant den høyeste i Europa, korrigert for folketallet. Interessen for å reise til Syria og Irak synes å ha økt etter at ISIL opprettet sitt selverklærte kalifat. Dette til tross for medierapporteringer om brutale volds- og krigshandlinger. De USA-ledede militære operasjonene synes foreløpig heller ikke å ha redusert reiseaktiviteten.

De som blir fremmedkrigere, har ikke nødvendigvis intensjon om å returnere til sine hjemland for å utføre eller påvirke andre til terrorhandlinger. Disse vil likevel kunne utgjøre en trussel mot Norge ved at de forfekter ekstremistisk propaganda overfor personer her i landet. I kraft av å være symboler og forbilder vil de kunne bidra til å radikalisere personer i Norge og rekruttere nye fremmedkrigere.

Hjemvendte fremmedkrigere er foreløpig ikke vurdert å utgjøre noen konkret terrortrussel mot Norge. Likevel er det forhold som underbygger antagelsen om at enkelte av de som returnerer i løpet av 2015, vil kunne ha en voldelig intensjon rettet mot Norge. Gjennom utenlandsopphold vil flere av de hjemvendte ha knyttet sterke bånd til internasjonale terroraktører. De vil anse ledere for terrorgrupper som viktige autoriteter, og de kan ha en sterk lojalitet til det de oppfatter som ønsker eller oppfordringer fra sine ledere. Eventuelle angrep i Norge vil derfor kunne planlegges på oppdrag fra en sentral ledelse i utlandet, men også på enkelt-

personers eget initiativ. I tillegg kan hjemvendte fremmedkrigere få økt status og sentrale posisjoner i miljøer hjemme og dermed være sterke pådrivere for å lære opp og motivere andre til å utføre terrorhandlinger i Norge.

Både ISIL og al-Nusra⁶ kom høsten 2014 med eksplisitte oppfordringer til sine sympatisører over hele verden om å gjennomføre hevnaksjoner mot USA og deres koalisjonspartnere. Oppfordringene kom som en reaksjon på de USA-ledede militære operasjonene i Syria og Irak.

Tilhengere av ISIL og AQ i Norge kan være tilbøyelige til å handle på oppfordringer om hevnaksjoner. Dette kan være personer som allerede er kjent for PST, men også personer som ikke er blitt fanget opp. Slike personer vil ikke nødvendigvis ha erfaring som fremmedkrigere, men kan like fullt identifisere seg med og støtte ISIL. Nye oppfordringer eller trusler kan bli fremsatt, der også Norge kan bli nevnt konkret. I 2014 ble flere terroraksjoner i vestlige land, både avveggede og gjennomførte, iverksatt av personer som tilsynelatende sympatiserte med ISIL. Slike hendelser vil også kunne påvirke personer i Norge til å utføre lignende aksjoner her i landet.

Fiendebilder, motiver og symbolsaker

Fiendebildet til ekstreme islamister er mangfoldig

og sammensatt. Alle som avviker politisk, ideologisk og religiøst fra ekstremistenes tolkning av islam, defineres som vantro og anses derfor som fiender. Særlig har internasjonalt orienterte islamistiske terroraktører en målsetting om å føre en global motstandskamp mot det som oppfattes som en vestlig konspirasjon mot islam og muslimer.

Fiendebildet til ekstreme islamister må også sees i sammenheng med dominerende konfliktlinjer i muslimske land. Motsetninger mellom forskjellige grupper går særlig langs religiøse, etniske og sekteriske skillelinjer. Den pågående konflikten i Syria og Irak har gitt en konkret politisk dimensjon til de religiøse motsetningene mellom ekstreme islamister og ulike grupper i regionen. Slike motsetninger kan komme til uttrykk også i Norge og gi seg utslag i voldsepisoder rettet mot muslimske miljøer. Kurdere, og sjia-muslimer generelt i Norge, kan være utsatte grupper. I tillegg inngår jødiske symboler og interesser i fiendebildet til ekstreme islamister i Norge.

Oppfordringen fra ISIL høsten 2014 pekte på spesifikke målkategorier og land. Militært personell, samt politi og medlemmer av sikkerhets- og etterretningstjenester ble nevnt konkret. Samtidig ble alle land som deltar i eller støtter koalisjonens angrep, utpekt som legitime mål. Disse målene er både sivile og militære. Fiendebildet favner mange aktører. Ulike meningsmot-

---

6. Terrorgruppe tilknyttet al-Qaida med operasjonsområde i Syria og Libanon.

standere, både muslimer og ikke-muslimer, kan derfor bli gjenstand for truende eller voldelige handlinger fra ekstreme islamister. Dette kan inkludere forskere, journalister, politikere, religiøse talspersoner, og andre samfunnsdebattanter som konfronterer eller motarbeider ekstremistene.

Konflikten i Irak og Syria vil kunne påvirke trusselbildet i Norge i mange år fremover. Selv om Norge ikke ble nevnt eksplisitt blant landene som ble truet i oppfordringene fra ISIL og AQ, vil norsk militær deltakelse i den USA-ledede koalisjonen bidra til å gjøre Norge mer fremtredende i fiendebildet til ekstreme islamister. Eventuelle nye oppfordringer og trusler fra slike terrorgrupper rettet mot vestlige interesser, kan forverre trusselbildet. Mulige nye forsøk på eller gjennomføring av terrorangrep i vestlige land inspirert av ISIL eller AQ, vil kunne påvirke norske ekstremister til å utføre lignende voldsaksjoner i Norge.

Det vil imidlertid være sammensatte forhold som kan utløse terrorhandlinger i Norge. Tidligere har hendelser som er blitt oppfattet som en provokasjon mot eller en krenkelse av islam og muslimer, vært sentrale mobiliseringsfaktorer. Dynamikken mellom ekstreme motpoler i Norge kan også virke utløsende på volds- og terrorhandlinger. Spesielt vil provoserende handlinger fra høyreekstreme og/eller islamfiendtlige personer eller miljøer kunne føre til hevnaksjoner og dermed bidra til å eskalere konflikten mellom ekstreme grupper.

Mål og metode

PST forventer at eventuelle terroraksjoner i Norge, som er planlagt og forberedt her i landet, i hovedsak vil foregå med enkle metoder rettet mot det som anses som symbolmål for ekstremistene. I europeisk sammenheng har terrorangrep de siste årene blitt gjennomført med begrensede ressurser og enkle metoder. Angrepene har krevd ingen eller liten grad av forberedelser.

Mer ressurskrevende virkemidler kan imidlertid bli tatt i bruk ved et eventuelt angrepsforsøk i Norge. Hjemvendte fremmedkrigere kan ha fått opplæring i bruk av våpen og eksplosiver. I tillegg kan de utnytte eller få støtte av erfarne terrorister, dersom disse har etablert et internasjonalt terrornettverk.

Personer som opererer på egen hånd, vil fortsatt representere en særskilt utfordring. 22. juli-angrepene viste at enkeltpersoners planlegging, selv over lang tid, er vanskelig å fange opp. Med svært kort planlegging og minimale forberedelser blir dette problemet ytterligere forsterket. Slike personer kan i tillegg ha psykologiske forstyrrelser som gjør dem utforutsigbare. Ved fremtidige terroraksjoner fra enkeltpersoner kan det ikke påregnes noe varslingsstid. Dette utfordrer samfunnets muligheter til å iverksette risikoreducerende tiltak, og beredskapstiltak kan fort bli irrelevante. Det må imidlertid fortsatt tas høyde for aksjonsformer der aktører opererer i grupper.

Politisk motivert vold: høyre- og venstreekstremisme

Organiserte høyre- og venstreekstreme miljøer i Norge utgjør fortsatt i liten grad noen trussel mot vårt samfunn. Gruppene i miljøene er få og har lav oppslutning. De høyre- og venstreekstreme inngår først og fremst i små og løse nettverk. I tillegg er det ekstreme enkeltpersoner i randsonen av miljøene. Enkelte personer i miljøene aksepterer og støtter til en viss grad bruk av trusler og voldelige handlinger. Planlegging og gjennomføring av større og mer alvorlige voldshandlinger, som skal skape frykt i befolkningen, har mindre støtte. Vi forventer ingen vesentlig endring i dette trusselbildet for høyre- og venstreekstreme i året som kommer.

De høyreekstreme, venstreekstreme og de ekstreme islamistiske miljøene representerer polariserte ytterpunkter i dagens norske samfunn. Spenningene dette medfører, er en viktig drivkraft bak oppfordringer til og utøvelse av vold. Oppslutning og aktivitet blant venstreekstreme har slik sett nær sammenheng med oppslutning og aktivitet på den høyreekstreme siden. I tillegg er det en mulighet for konfrontasjon mellom høyreekstreme og ekstreme islamister. Både høyreekstreme og ekstreme islamister har kapasitet til å gjennomføre alvorlige voldshandlinger dersom de skulle utvikle en intensjon om det.

En voldelig aksjon eller en provoserende handling fra en ekstrem gruppe kan på kort tid utløse

både protester og hevnaksjoner. Dette kan av ulike årsaker eskalere til mer voldelige konfrontasjoner og aksjoner. Miljøene vil på kort sikt kunne mobilisere sympatisører til sin sak. På lengre sikt vil et vedvarende høynet konfliktnivå kunne øke oppslutningen om og rekrutteringen til miljøene.

Høyreekstremisme

De høyreekstreme miljøene preges fortsatt av svak organisering, interne konflikter og utskifting i ledelsen. Aktiviteten er derfor ukoordinert, mangartede og lokalt forankret. Den fremtidige utviklingen i høyreekstreme miljøer er dermed usikker. Foreløpig er det først og fremst enkeltpersoner som representerer en potensiell volds- eller terrortrussel, ikke de organiserte miljøene.

Det finnes små høyreekstreme miljøer spredt over hele Norge. Enkeltpersoner har tett kontakt med hverandre på tvers av miljøene. Samtidig operer høyreekstreme miljøer mer eller mindre uavhengig av hverandre. Hovedaktiviteten i miljøet foregår på Internett. Offentlige markeringer og andre fysiske aktiviteter forekommer sporadisk og er lokalt forankret. Norske høyreekstreme grupper er også ofte støttet av personer og grupper med tilsvarende meninger i utlandet. Norske høyreekstremister har hovedsakelig kontakt med utenlandske høyreekstremister i Nordvest-Europa.

Det høyreekstreme fiendebildet er i stor grad preget av en fiendtlig innstilling til islam og innvandrere, særlig muslimer, og til myndighetene. Ifølge høyreekstrem retorikk må Norge forsvares mot fiendtlige krefter som er i ferd med å overta landet. Myndighetene ansvarliggjøres i hovedsak enten for ikke å iverksette mottiltak eller for å stå i ledtog med fienden. Dette fører til mistillit og hat mot norske myndigheter og demokratiet slik det fungerer i dag. I tillegg har fremdeles enkelte høyreekstreme miljøer en fiendtlig innstilling til andre minoriteter, særlig jøder. Et siste fellestrekk hos høyreekstremister er sterke nasjonalistiske holdninger der nordmenn og norsk kultur anses som overlegen.

I 2014 gjennomførte organiserte høyreekstreme miljøer flere lokale aktiviteter. Propagandaaksjoner på Vest- og Sørlandet og i Trøndelag er eksempler på dette. Slik aktivitet initieres ofte av enkeltpersoner eller små nettverk. Disse opererer noen ganger på selvstendig grunnlag. Andre ganger er de tilknyttet et større miljø. Når den lokale aktiviteten øker, skyldes det ofte støtte fra og samarbeid med likesinnede aktører i utlandet, hovedsakelig i Nordvest-Europa. Disse aktørene spiller mange ganger en viktig rolle i å lede og inspirere norske miljøer. De bidrar også med organisering og gjennomføring av aktiviteter i Norge.

Enkelte lokale høyreekstreme miljøer forventes å kunne bli mer aktive i året som kommer. Dette skyldes i hovedsak økende kontakt og samarbeid

med likesinnede i utlandet. Hvorvidt høyreekstreme grupper evner å rekruttere og radikalisere, avhenger ofte av politiets forebyggende mottiltak. Lokalt engasjement og tidlig lokal forebygging er også viktige faktorer som bidrar til å forhindre fremveksten av større organiserte miljøer.

I mangel på samlende aktører og konkrete arenaer spiller Internett en avgjørende rolle for den høyreekstreme aktiviteten. Høyreekstrem aktivitet på Internett er delvis ukoordinert og foregår både i åpne og lukkede fora. Høyreekstreme omtaler enkeltsaker, personer, hendelser og temaer og gir dem en konspiratorisk, høyreekstrem fortolkning. De fremsetter trusler og formidler hatpropaganda og provokasjoner i stort omfang. Det oppfordres sjelden direkte til bruk av vold, men mange utsagn kan tolkes som indirekte oppfordringer til vold.

Internett forventes fortsatt å være den viktigste arenaen for høyreekstrem propaganda, rekruttering og radikalisering i Norge i året som kommer. Budskapet virker imidlertid lite overbevisende og forlokkende. Dersom den høyreekstreme aktiviteten på Internett blir mer strukturert og målrettet, vil denne arenaens betydning for rekruttering og radikalisering styrkes. En slik utvikling kan ha særlig negativ effekt på sårbare og påvirkelige enkeltpersoner. Slike personer kan radikaliseres til handling på egen hånd eller på oppfordring fra andre høyreekstreme.

Norske høyreekstremister har i liten grad hatt mulighet til å reise til konfliktområder der voldelig intensjon og kapasitet kan utvikles og internasjonale nettverk bygges. Det siste året har imidlertid høyreekstremister fra Europa på ulike måter involvert seg i kamphandlinger i Ukraina. Flere personer fra ulike vesteuropeiske land har reist, noen få med tilknytning til Norge. Konflikten i Ukraina har så langt hatt begrenset appell hos høyreekstremer i Norge. Hvis konflikten får en tydeligere ideologisk forklaring og forankring, kan det føre til at flere norske høyreekstremer reiser til dette konfliktområdet.

Det kan også bli enklere for norske høyreekstremister å kunne delta i konflikten i Ukraina i året som kommer. Dette skyldes først og fremst at utenlandske høyreekstremister som har deltatt i konflikten, vil kunne oppfordre til og tilrettelegge for slik deltakelse. Eventuell deltagelse i Ukraina-konflikten vil i sin tur kunne styrke norske høyreekstremers kontakt med likesinnede i andre land. Eventuell krigsdeltagelse må også forventes å styrke høyreekstremers intensjoner om og kapasitet til å utføre voldelige aksjoner i Norge.

Venstreekstremisme

Det er få venstreekstremer i Norge, og de utgjør først og fremst et ordensproblem. Flere enkeltpersoner anser ulovlige og mindre alvorlige voldelige aksjoner som både legitime og effektive. Samtidig har venstreekstremer en høy terskel for å begå alvorlige voldelige aksjoner.

Venstreekstremer i Norge gjennomfører imidlertid få offentlige markeringer. I den grad slike markeringer forekommer, er det oftest i form av ikke-voldelige, men ulovlige protestaksjoner. Samtidig har miljøet trolig mulighet til å mobilisere tilhengere og sympatisører hvis de ønsker å reagere på enkeltsaker, eller hvis de deltar i demonstrasjoner som utvikler seg i en voldelig retning.

Kampen mot de høyreekstremer er den kamp-saken som de siste årene har mobilisert det venstreekstremer miljøet. Fordi det høyreekstremer miljøet er lite og svakt, fører det også til at det venstreekstremer miljøet holder et lavt aktivitetsnivå. Lavt engasjement fra de venstreekstremer i andre politiske eller ideologiske saker medvirker til at rekrutteringspotensialet per i dag er lite.

Samtidig representerer venstreekstremer en potensiell voldstrussel mot enkeltpersoner og arrangementer som assosieres med høyreekstremisme. Dersom slike aksjoner skulle finne sted, forventer vi først og fremst at de vil rettes mot personer som venstreekstremer definerer som høyreekstremer og deres arrangementer.

Venstreekstremisme utgjør en konkret volds- og terrortrussel i enkelte andre europeiske land. Kampen mot fascisme er der den viktigste enkeltsaken. I tillegg engasjerer også ulike voldelige, ofte anarkistiske, venstreekstremer grupper seg i andre politiske enkeltsaker. Det

er kontakt mellom venstreekstremer personer i Norge og tilsvarende venstreekstremer miljøer i utlandet. Både denne kontakten og eventuelle venstreekstremer aksjoner i andre land kan virke inspirerende og radikaliserende på enkeltpersoner i Norge. Vi forventer likevel ikke at det venstreekstremer miljøet som helhet skal bli dratt i en vesentlig mer voldelig eller aktiv retning i året som kommer.

Trusler mot myndighetspersoner

I Norge har vi en statsforfatning det er bred oppslutning om. Våre myndighetspersoner kan i all hovedsak utføre sine oppgaver, uten at enkeltpersoner når frem med trusler eller andre ulovlige påvirkningsforsøk. Representanter for de øverste maktorganene vil likevel være utsatt for trusler og uønskede hendelser, fordi de utgjør symbolmål.

PST har ansvar for å forebygge og etterforske denne typen kriminalitet. Antall alvorlige saker vi jobber med hvert år, er relativt stabilt. Vi erfarer i dette arbeidet at det er stor variasjon i hva som ligger bak ulike forsøk på å hindre eller ramme myndighetspersoner i utøvelsen av deres virke. De konkrete handlingene myndighetspersoner utsettes for, består i alt fra sjikane, trakassering og trusselytringer til forsøk på fysiske angrep.

Motivasjon for trusselhendelser

Når enkeltpersoner forsøker å påvirke myndighetspersoner gjennom trusler eller andre ulovlige midler, skyldes dette gjerne en personlig misnøye. Misnøyen er ofte knyttet til personens egen livssituasjon, som i mange tilfeller relaterer seg til uenighet rundt vedtak fra velferds- eller rettssystemet. Trusler kan også oppstå som følge av en mer overordnet politisk eller ideologisk uenighet.

Hensikten med truende tilnærminger er gjerne å skremme myndighetspersonen og samtidig uttrykke misnøye. Ønske om oppmerksomhet og hjelp er også vanlige motiver. Det er svært sjelden at de som fremsetter trusler, ønsker å gjennomføre det de truer med. Angrep som er utført mot myndighetspersoner i andre europeiske land, har som oftest blitt foretatt med en viss form for forberedelse eller planlegging i forkant. Angrepsplaner kan imidlertid være vanskelige å oppdage, ettersom forberedelsesfasen kan være kort og uten synlige varseltegn.

Stort press på sentrale politikere

Politihøgskolens forskningsavdeling har undersøkt hva våre folkevalgte rikspolitikere utsettes for av vold, trusler og annen skremmende kontakt, og hvordan dette oppleves. En tredjedel av stortingsrepresentantene og regjeringsmedlemmene svarer at de har opplevd alvorlige trusselhendelser⁷ relatert til deres virke som politikere. Undersøkelsen viser at statsråder er noe mer utsatt enn stortingsrepresentanter. Kongefamilien og representanter for Høyesterett kan imidlertid også oppleve at personer truer eller trakasserer dem for å påvirke dem i utøvelsen av deres virke. Avhengig av alvorlighetsgrad og omfang kan denne typen trusler bidra til å svekke grunnleggende demokratiske og

konstitusjonelle funksjoner.

Trusselbildet for myndighetspersoner i 2015

Økt aktivitet og eksponering i forbindelse med høstens valg vil føre til at politikere blir mer utsatt for negativ oppmerksomhet i det kommende året. Sterkt personfokus i kombinasjon med saker som oppfattes som kontroversielle, har tidligere forårsaket trusselrelaterte hendelser. Høyreekstremer definerer myndighetene inn i sitt fiendebilde. Det forventes ikke at disse miljøene i utgangspunktet vil fokusere spesielt på høstens valg. Hendelser og debatter, særlig knyttet til innvandring, vil likevel kunne gi en oppblomstring av hatretorikk. Hatretorikken kan i ytterste konsekvens ha en innvirkning på enkeltes intensjon om å utøve vold. Norsk politisk, militær, humanitær eller økonomisk deltagelse i konfliktområder kan også utløse trusler mot norske myndighetspersoner i 2015.

7. Trusler om skade på myndighetsperson eller nærstående utgjør 27 %, fysiske angrep eller forsøk på angrep ca. 14 %, skadeverk på eiendom eller gjenstand 8 %. Kilde: *Trusler og trusselhendelser mot politikere*. PHS Forskning 2014:4.

Statlig etterretningsvirksomhet

Statlig etterretningsvirksomhet utøves til støtte for et lands politiske, økonomiske og militære interesser, og en rekke stater må antas å utøve etterretningsvirksomhet i Norge. De to statene som Norge ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med, og som samtidig har de desidert største etterretningskapasitetene, er Russland og Kina. Av disse vurderer vi russisk etterretning til å ha det største skadepotensialet for norske interesser.

Den russiske okkupasjonen av Krim-halvøya og Russlands innblanding i politiske prosesser i Ukraina har i tillegg vist at russiske myndigheter har vilje til å bruke makt for å nå sine mål. Situasjonen viser at sikkerhetspolitisk stabilitet heller ikke i våre dager kan tas for gitt. Også andre stater som utøver etterretningsvirksomhet mot norske interesser, kan potensielt utfordre denne stabiliteten i fremtiden.

Etterretningsvirksomhet kan svekke norsk evne til å beskytte landet

Russiske etterretningstjenester søker etter informasjon om norsk forsvar, sikkerhet og beredskap. Norge er en del av NATO og utgjør NATOs yttergrense mot Russland med Kola-halvøya i nord. Dette er et militærstrategisk viktig område for Russland. Russisk etterretning søker informasjon om Norges og NATOs militære kapasitet, aktiviteter og strategier. Innsikten etterretningsvirksomheten gir, kan styrke

Russland militært. Samtidig kan den svekke både Norges og alliertes sikkerhetspolitiske interesser. Potensielt kan innsikten også anvendes til sabotasje mot norsk sivil og militær infrastruktur.

Med utgangspunkt i omfattende forsvarsreformer vil flere stater bruke sine etterretningstjenester til å fortsette sin søken etter høyteknologi og naturvitenskapelig kunnskap i Norge i 2015. Slik avansert kunnskap og teknologi er viktig for de respektive staters omfattende militære reformer. En viktig målsetting for disse statene er å ta igjen Vestens teknologiske forsprang. Fordi fremmede etterretningstjenester utøver etterretningsvirksomhet mot norske interesser, forventes flere å fortsette kartleggingen av norsk kontraetterretning. De forsøker både å rekruttere våre ansatte og få egnede personer til å søke stillinger hos oss. Fremmede etterretningstjenester vil avdekke våre metoder og vårt personell og hvilke teknologiske muligheter vi har. Hensikten er å utnytte den kunnskapen de får til å unngå at vi fanger opp deres virksomhet og til å videreutvikle sine etterretningsmetoder.

Etterretningsvirksomhet kan svekke norske politiske prosesser

Fremmede staters etterretningstjenester forsøker å påvirke og undergrave norske politiske prosesser der Norge og den fremmede staten er uenige. De viser særlig oppmerksomhet mot ansatte i utvalgte departementer, ansatte ved

norske utenriksstasjoner, norske delegasjoner til utlandet, politikere og ansatte på Stortinget, forskere samt konsulentselskaper i dette arbeidet. På samme måte som personer og virksomheter som er av interesse for fremmede etterretningstjenester i andre sektorer, utsettes også disse for vervingsforsøk, informasjonstyveri og avlytting.

Fremmede etterretningstjenester forsøker å påvirke andre staters sikkerhetspolitiske beslutninger i sin favør. I de nærmeste årene vil de forsvars- og sikkerhetspolitiske beslutninger Norge og NATO vil ta på bakgrunn av Ukraina-konflikten, være av særlig interesse for disse etterretningstjenestene.

Det at Norge støtter og følger opp internasjonale sanksjoner mot Russland og Iran, vil resultere i fortsatt russisk og iransk etterretningsvirksomhet. Formålet vil både være å påvirke våre myndigheters støtte til disse sanksjonene samt å undergrave og omgå praktiseringen av disse sanksjonene i Norge.

Fremmede staters etterretningstjenester har i mange år vært interessert i Norge som leverandør til det europeiske energimarkedet. I løpet av det siste året har norske gassleveranser til Europa fått en tydeligere sikkerhetspolitisk dimensjon. Selv når beslutningen om leveranser er tatt av private leverandører, har dette politiske implikasjoner for andre staters syn på Norge. Andre staters etterretningstjenester vil søke viktig og sensitiv informasjon knyttet til

norske energileveranser og forsøke å påvirke disse. Det må også tas høyde for at andre stater i tilspissede politiske situasjoner, kan ønske å forstyrre eller skape usikkerhet rundt norsk leveransesikkerhet og leveranseevne.

Flere stater viser interesse for blant annet næringsutvikling, naturressurser og romforskning nord for Polarsirkelen og på Svalbard. Noen stater har målsettinger og planer for aktivitet i disse områdene som er uforenlige med norske bestemmelser og norske sikkerhetspolitiske interesser. Det er derfor grunn til å forvente fortsatt aktivitet fra disse statenes etterretningstjenester til støtte for disse målsettingene.

Flere stater bruker dessuten etterretningsvirksomhet til å kartlegge egne dissidenter når disse har bosatt seg i utlandet og utøver politisk aktivitet der. Slik virksomhet foregår også i Norge. Vi forventer at denne aktiviteten vil fortsette, og at politiske flyktninger kan bli utsatt for kartlegging, press og i enkelte tilfeller også trusler. Disse etterretningstjenestene forsøker tidvis også å påvirke norske myndigheter til å begrense dissidenters ytringsfrihet i Norge.

Etterretningsmetodene tilpasses samfunnsutviklingen

Også i våre dager arbeider etterretningsoffiserer under dekke av å være diplomater, journalister og næringslivsrepresentanter, eller de opptrer som turister. Etterretningstjenestene tilpasser imidlertid også sine metoder til

samfunnsutviklingen. Digitaliseringen av det norske samfunnet og internasjonaliseringen av forskning og næringsliv har gitt etterretnings-tjenestene enklere arbeidsvilkår. Fremveksten av konsulentselskaper gir fremmede etterretnings-tjenester et potensielt nytt verktøy i arbeidet med å innhente informasjon og påvirke politiske prosesser.

Datanettverksoperasjoner kan ramme svært mange mål på en gang og dermed stjele enorme mengder gradert og sensitiv informasjon. Norske datasystemer er generelt dårlig sikret.⁸ Datanettverksoperasjoner kan i tillegg brukes til å skade eller lamme norsk kritisk infrastruktur. Slike operasjoner kan også forberede for annen alvorlig sabotasje eller krigshandlinger som kan bli brukt ved eventuelle fremtidige konflikter eller krig. Datanettverksoperasjoner er derfor den etterretningsmetoden som kan ha de mest alvorlige og omfattende skadevirkningene på hele spekteret av norske interesser.

Datanettverksoperasjoner er avdekket mot norsk forsvars-, sikkerhets- og beredskapssektor, politiske prosesser, norsk kritisk infrastruktur, virksomheter i petroleumssektoren og brukes også til flyktningspionasje. Dersom nettverksbaserte operasjoner skal kunne forebygges bedre, fordrer dette en styrking av sikkerhetskulturen og årvåkenheten i mange norske virksomheter.

Norsk næringsliv, forskning og offentlig virksomhet internasjonaleseres i stadig større grad. Som følge av dette ansettes det også personer med tilknytning til og bakgrunn fra stater som utøver etterretningsvirksomhet. Dette omfatter også stillinger som forvalter sensitiv eller gradert informasjon i offentlige og private virksomheter. Fremmede etterretnings-tjenester har utnyttet muligheten dette gir til å true slike personer til samarbeid som strider mot norske interesser. Slik etterretningsvirksomhet forventes også i 2015.

De siste årene har fremmede etterretnings-tjenester vist interesse for å utnytte konsulentselskaper. I dag kan norske konsulentselskaper holde sine kundelister hemmelige og dermed potensielt skjule andre staters interesser. Slike selskapers vurderinger, ressurser og kontakter i politiske miljøer kan gi et godt grunnlag for innhenting av informasjon om norske politiske beslutningsprosesser og hvordan slike prosesser kan påvirkes. Det er ikke gitt at norske eller utenlandske konsulentselskaper vet hvem kunden egentlig er, eller hva som er formålet med et eventuelt oppdrag.

8. NSMs rapport for andre og tredje kvartal 2014.

Spredning av masseødeleggelsesvåpen

Arbeidet mot spredning av masseødeleggelsesvåpen skal hindre at enkelte typer av varer, tjenester, teknologi og kunnskap havner hos stater eller aktører som har til hensikt å produsere masseødeleggelsesvåpen. Norge er et attraktivt land for aktører som søker teknologi og kunnskap som kan brukes for å utvikle og fremstille masseødeleggelsesvåpen og leveringsmidler til disse. Slik anskaffelsesvirksomhet foregår hovedsakelig på en fordekt måte.

Iran fortsatt hovedaktør bak anskaffelser

Iran forventes å fortsette som hovedaktør bak ulovlige og fordekte anskaffelsesforsøk til støtte for det iranske atomprogrammet og Irans mulige produksjon av masseødeleggelsesvåpen. De pågående forhandlingene mellom det internasjonale samfunnet og Iran har ikke ført til noen nedgang i antall skjulte anskaffelsesforsøk mot norske virksomheter. Forhandlingene har også skapt et feilaktig inntrykk hos norske bedrifter av at eksportrestriksjonene på flerbruksvarer til Iran er blitt lempet på.

Også andre land utfører skjulte og ulovlige anskaffelsesforsøk mot Norge og norske virksomheter. Dette gjelder særlig land i Asia og Midt-Østen. Det forventes at flere aktører kan inngå ulike former for samarbeid for å omgå norsk eksportkontroll. Slikt samarbeid vil kunne etableres på tvers av nasjonalitet og over landegrensar. Denne typen anskaffelsesforsøk kan

rettes mot alle typer varer, tjenester og teknologi som kan benyttes til produksjon eller utvikling av masseødeleggelsesvåpen.

Økende etterspørsel etter varer og produkter som ikke er underlagt eksportkontroll

Ulovlig anskaffelsesvirksomhet rettes mot et bredt spekter av teknologi. I tiden fremover vil mindre bedrifter innen teknologisk forskning og utvikling, underleverandører til forsvarsindustrien, samt produsenter av høykvalitetsprodukter for olje- og gassnæringene være utsatt for anskaffelsesforsøk. Mindre bedrifter er spesielt utsatt hvis de ikke har et bevisst forhold til flerbrukspotensialet i produktene sine og til regelverket som regulerer eksport av varer med flerbruksverdi.

De siste årene har vi også sett en økning i etterspørselen etter varer og produkter med spesifikasjoner rett under terskelen for det som defineres som eksportkontrollerte varer. Oppkjøpsforsøkene på disse varene knyttes til militære sluttbrukere, og trenden ventes å fortsette. Slike produkter, og en rekke sivile produkter med flerbruksverdi, kan også benyttes til fremstilling av masseødeleggelsesvåpen. Produktene kan brukes som de er, eller modifiseres slik at de kan inngå i avanserte våpen eller missiler.

Aktørene bak ulovlig anskaffelsesvirksomhet forsøker å skjule den reelle sluttbrukeren og hva

produktet skal brukes til. Slik fordekt anskaffelsesvirksomhet innebærer ofte at varen går gjennom flere land for å skjule dens endelige destinasjon. Frontselskaper brukes i tillegg for å skjule sluttbrukeren. Slike selskaper har av og til europeiske navn og nettsider på europeiske språk.

Ulovlig kunnskapsoverføring forventes å fortsette

Norske utdanningsinstitusjoner har de senere årene opplevd en påfallende stor pågang av iranske søkere til fag og teknologiområder som har relevans for utvikling av et våpenprogram. Iran og andre aktører forventes i enda større grad enn tidligere å utdanne sine studenter og forskere ved utdanningsinstitusjoner i utlandet. Bakgrunnen er at det internasjonale ikke-spredningsarbeidet de siste årene har resultert i en skjerpelse og stadig strengere praktisering av eksportkontrollregelverket. Egenutvikling av teknologi har dermed blitt viktigere for de landene som ønsker å produsere eller utvikle masseødeleggelsesvåpen.

Også i årene fremover må norske forsknings- og utdanningsinstitusjoner forvente å bli utsatt for forsøk på ulovlig kunnskapsoverføring. Norske myndigheter skal sikre at oppholdstillatelse innvilges på korrekt grunnlag. Oppholdstillatelse blir innvilget på grunnlag av et spesifikt studium eller arbeidsforhold. Grunnlaget for oppholdstillatelsen faller bort hvis fagområdet eller arbeidsforholdet endres under oppholdet. Norske utdanningsinstitusjoner er informert

om forpliktelsene som ligger i internasjonale sanksjoner og tiltak. Forpliktelsene innebærer at utdanningsinstitusjoner på grunnlag av eksportkontrollloven skal vurdere hvorvidt kunnskapen de produserer, kan ha flerbrukspotensiale.

Politiets sikkerhetstjeneste
Den sentrale enhet

Postadresse:
Postboks 4773 Nydalen
0421 Oslo

Besøksadresse:
Nydalen allé 35
0484 Oslo

Telefon 23 30 50 00
Telefaks 23 30 51 20

E-post: post@pst.politiet.no
www.pst.no